

Az Európai Gazdaság-összehasonlító Társaság (EACES) ötödik konferenciája

1998. szeptember, Várna

1998 szeptemberében Várnában tartotta ötödik, kétévente megrendezésre kerülő konferenciáját az Európai Gazdaság-összehasonlító Társaság (EACES – European Association for Comparative Economic Studies). Ma, amikor Közép-Kelet-Európa fokozatosan a világgazdaság normálisan működő területévé válik, és semmivel sem lesz különlegesebb, mint a világ bármely más régiója, az EACES két fő szerepkör betöltését tűzte ki maga elé:

– folyamatos találkozóhelyet biztosít a Közép-Kelet-Európa gazdaságait vizsgáló különböző érdeklődésű és eltérő megközelítésekkel dolgozó kutatók számára (nem utolsósorban a térségben élő tudósok számára);

– a különböző fajta piacgazdaságok (beleértve a feltörekvő piacokat is) összevetésével, a gazdasági rendszer, az intézményi változások és a gazdaság különféle szegmenseinek teljesítménye közötti kölcsönhatások vizsgálatával lendületet ad az új összehasonlító közgazdaságtannak.

A társasági irányítás ázsiai rendszerének összehasonlítása az európai és észak-amerikai rendszerekkel például tanulságokkal szolgál Kelet-Közép-Európa és Latin-Amerika fejlődőben lévő piacgazdaságainak vizsgálatakor. A közvetlen külföldi beruházások helyi hatása pedig nemcsak Közép-Kelet-Európában döntő fontosságú kérdés, hanem minden feltörekvő piacgazdaságban. A várnai konferencia plenáris előadásai is nagyon jól illusztrálták ezeket a tendenciákat.

Jorge Braga de Macedo (Universidade Nova de Lisboa) előadásában a világ fejlődő piacgazdaságainak tapasztalatait a kelet-közép-európai átalakulás folyamatára alkalmazta. Előljáróban megjegyezte, hogy az elmúlt évtized nemcsak a szovjet típusú tervgazdaságok eltűnésének időszaka volt, hanem ezzel egy időben jelentős mértékben megváltoztak az összehasonlító közgazdaságtan, a fejlődés-gazdaságtan és növekedési elméletek között húzódoó határok is. Az életszínvonal globalizálódása és a növekedés szempontjából azok a politikák döntő fontosságúak, amelyek későbbi adóemelések nélkül is képesek fennmaradni, s így erősítik a választók, a befektetők, valamint a pénzpiacok bizalmát. Ez persze nem egyszerűen a költségvetési deficit ellenőrzésének a kérdése, hanem sokkal inkább magának a költségvetési folyamatnak a reformját követeli meg. A fiskális reform szükségszerűen elosztási konfliktusokat hoz magával, s a költségvetés központosításának és a konfliktusok enyhítésére létrehozott megfelelő intézmények hiányában az adóreform valószínűleg megbukik. 88 feltörekvő piacgazdaság összehasonlítása – néhány kivétellel – egyértelműen bizonyítja, hogy azokban az országokban, amelyek a gazdasági nyitás politikáját folytatják, a tulajdonjogok garantálása mellett a gazdasági növekedési üteme sokkal magasabb, mint más országokban.

Csaba László (Kopint-Datorg, Budapest) a NATO és az Európai Unió bővítéséről tartott előadást. A pályázó országok politikai helyzetének felmérése mindkét szervezet számára döntő fontosságú a felvételi folyamatban. Míg az EU a csatlakozás első körében hat jelentkezőt nevezett meg (a többi ország a második körre vár), addig a NATO csak három új tagot fogadott el, jóllehet itt a bővítés sokkal gyorsabb. Felmerül a két folyamat

közötti lehetséges kölcsönös összefüggések kérdése: egyfelől, mennyiben lehet a NATO-tagság egy késleltetett uniós tagság ellensúlyozása, másfelől, lehet-e a NATO-felvétel egyfajta szűrőmechanizmus, amely különbséget tesz az EU-tagságra pályázók között. Az Unió korábbi, déli és északi bővítéseivel összehasonlítva, a közép-kelet-európai régió országainak az alacsonyabb fejlődési szint miatt komolyabb akadályokkal kell szembenéznük, míg természetesen az Európai Uniónak is a döntéshozatal folyamatával kapcsolatos további kihívásokat jelent a tagok létszámának minden újabb bővítése.

Klaus Meyer (Center for East European Studies, koppenhágai üzleti iskola) A közvetlen külföldi beruházások meghatározó tényezői Kelet- és Közép-Európában című disszertációjáért megkapta az 1998. évi EACES-díjat. A dolgozatot 1996-ban a londoni egyetemen védte meg a szerző, s a tanulmány Közvetlen beruházások az átmeneti gazdaságokban címmel az Edward Elgar Kiadónál jelent meg 1998-ban. Meyer angol és német cégek kereskedelemmel kapcsolatos, illetve a kelet-közép-európai beruházásaikkal kapcsolatos döntéseiket vizsgálja. A munka tranzakciósköltség-szemléletet követ, különös tekintettel az internalizáció kedvező szerepére. Itt az előny abból származik, hogy nem a piacon keresztül, hanem az üzleti hálózatokban szervezik a tevékenységeket. A szerződéses kapcsolatokban ugyanis pluszköltségekkel jár például a speciális fizikai és humán tőke megszerzése, a hallgatólagos tudás átvitele vagy a bizalom megteremtése. A tanulmány értéke az átfogó, minden részletre kiterjedő szemléletmódban rejlik. A külföldi közvetlen befektetésekre vonatkozó döntéseket nem elszigetelten tárgyalja a szerző, hanem összeveti azokat a kereskedelmen keresztüli értékesítéssel kapcsolatos döntésekkel. Felhívja a figyelmet arra a tényre, miszerint a külföldi közvetlen beruházások a nemzetközi cégek hosszú távú stratégiai elképzeléseinek szerves részei, így a jelenség nem érthető meg csak a térség sajátos tényezőit vizsgálva. Elméleti szempontból a szerző a nemzetközi befektetésekkel kapcsolatos döntések megértésében fontosabbnak tartja a cégek speciális képességeit, szemben a szűkebb értelmű tranzakciós költségekre vonatkozó döntésekkel.

A konferencián körülbelül hatvan előadás hangzott el. Az összehasonlító közgazdaságtan általánosabb kérdésein túl a gazdasági átalakulás minden kulcskérdése felmerült, így például a bankreform és az árfolyam-politika, a külföldi közvetlen beruházások vagy a munkaerőpiac fejlődése. Néhány rendkívül érdekes előadást hallhattunk Dél-Kelet-Európáról, ahol a privatizáció, a vállalatirányítás és az intézményi fejlődés jelentős mértékben különbözik a Kelet-Közép-Európában zajló fejlődési folyamatoktól. A megszokottnál több előadó foglalkozott a balti országokkal. *Lia Vensel* és *Vello Vensel* (tallinni műszaki egyetem) kiemelkedően érdekes és újító írással lépett fel a az észtországi jogi környezet változásairól. Ahogyan hangsúlyozták is, itt a fejlődés nem egyszerűen a jog és a szabályozás változásainak, hanem sokkal inkább a kibontakozó jogi kereten belül megvalósuló attitűdök és magatartások változásának kérdése. Négy egymást követő évben kérdőíves felméréssel vizsgálták a szabályozás hatékonyságát, a kormányhivatalok és jogintézmények viselkedését, a cégekkel szembeni megszorításokat, valamint a megrendelők és a beszállítók közötti konfliktusok megoldásának módjait.

A konferenciát az orosz gazdaság legfrissebb fejleményeiről (és a jövő kilátásairól) folytatott kerekasztal-beszélgetés zárta. *Wladimir Andreff*, *Csaba László*, *Alekszandr Dimitrov*, *Hubert Gabrisch*, *Hunya Gábor* és *Borisz Kuznyecov* vitája kiemelten foglalkozott a hatékony monetáris politika lehetőségeinek kérdésével egy barterkereskedelem által uralt gazdaságban.

A társaság elnökévé *Csaba Lászlót* választották. Az 1999–2000 közötti időszakban a végrehajtó bizottság a következő személyekből áll:

Elnök: *Csaba László* (Budapest)

Alelnök: *Benjamin Bastida* (Barcelona)

Titkár: *Bara Zoltán* (Budapest, ohg_bara@pagasus.bke.hu)

Kincstárnok: *Horst Brezinski* (Freiberg brezins@orion.hrz.tu-friberg.de; Technical University of Freiberg, Department of Economics, Gustav-Zeunerstr. 8, D-09596 Freiberg/Sachsen, Germany)

Tagok: *Wladimir Andreff* (Párizs), *Andres Boltho* (Oxford), *Jorge Braga de Macedo* (Lisszabon), *Mitko Dimitrov* (Szófia), *Ronald Dore* (London), *Paul Hare* (Edinburgh), *Hunya Gábor* (Bécs, hunya@wsr.ac.at), *Klaus Meyer* (Koppenhága) *Wim Swaan* (Budapest, swaan@econ.core.hu).

A következő, 2000 szeptemberére tervezett konferencia színhelye Barcelona. Addig is a társaság számos szakmai ülés szervezését tervezi:

- Párizs: Az Európai Unió bővítése és a változó gazdaságok (1999. március);
- Freiberg: Vállalati átalakulás a Baltikumban, Közép-Európában és a Balkánon –I. (1999. június);
- Budapest: A kis gazdaságok alkalmazkodása a globális irányzatokhoz (1999. szeptember);
- Szófia: Vállalati átalakulás a Baltikumban, Közép-Európában és a Balkánon –II. (1999. december).

A társaság az Edward Elgar Kiadóval könyvsorozatot indított. A kéziratokat négytagú szerkesztőbizottság (*Wladimir Andreff*, *Bruno Dallago*, *Kornai János* és *Hans-Jürgen Wagener*) bírálja el. Eddig a következő könyvek jelentek meg:

- Kornai János*: *Struggle and Hope*. 1997;
- Horst Brezinski–Michael Fritsch* (szerk.): *The Emergence and Evolution of Markets*. 1997;
- Herman W. Hoer*: *The Transformation of Economic Systems in Central Europe*. 1998;
- Horst Brezinski–Egon Franck–Michael Fritsch* (szerk.): *The Microeconomics of Transformation and Growth*. 1998.

A kutatási programok felelőseit a szervezet felkéri, hogy tegyenek javaslatokat a következő, 2000-ben sorra kerülő barcelonai konferencia témáinak kidolgozására. Emellett a szervezők szívesen fogadnak a programra vonatkozó bármilyen kezdeményezést. Hasonlóan más konferenciákhoz, itt is van szűrés, de ahogyan máshol is, a válogatás csak a minimális minőségi követelményeknek való megfelelést szolgálja.

Gyakorlati, de a régió kutatói számára annál fontosabb szempont, hogy az eddigi konferenciákon a tanulmányt készítő kelet-közép-európai résztvevők költségeit a szervezők megtérítették. A társaság e gyakorlat folytatására törekszik, illetve hasonló visszatérítést szorgalmaz az említett szakmai ülések költségeivel kapcsolatosan is.

A tagfelvételi kérelmeket a társaság kincstárnokának küldjék (cím fent). Kezdeményezéseiket, ötleteiket, megjegyzéseiket az irányító testület bármely tagja szívesen fogadja.

A társaság hírei a következő internetcímen hozzáférhetők: <http://eaces.gelso.unitn.it>.

Wim Swaan